

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2025, sp. zn. 8 Tdo 40/2025, ECLI:CZ:NS:2025:8.TDO.40.2025.1

Číslo: 49/2025

Právní věta:

Pro rozhodnutí soudu o nároku na bezplatnou obhajobu nebo obhajobu za sníženou odměnu bez návrhu obviněného podle § 33 odst. 2 věta druhá tr. ř. jsou rozhodující jednak výsledky vyplývající ze shromážděných důkazů svědčících o tom, že obviněný nemá dostatek prostředků na to, aby si náklady obhajoby hradil sám, a jednak nutnost obhajoby k ochraně jeho práv. Při rozhodování zde soud vychází i ze zjištěných majetkových poměrů obviněného a povahy a složitosti věci.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 05.03.2025

Spisová značka: 8 Tdo 40/2025

Číslo rozhodnutí: 49

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Bezplatná obhajoba

Předpisy: § 33 odst. 2 věta druhá tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného P. O. proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 5. 6. 2024, sp. zn. 3 To 29/2024, jako soudu odvolacího ve věci vedené u Okresního soudu ve Vyškově pod sp. zn. 1 T 60/2023.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu ve Vyškově ze dne 12. 1. 2024, sp. zn. 1 T 60/2023, byl obviněný P. O. uznán vinným přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Za tento přečin a sbíhající se přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, jímž byl uznán vinným trestním příkazem Okresního soudu ve Vyškově ze dne 17. 7. 2023, sp. zn. 1 T 49/2023, pravomocným dne 2. 9. 2023, byl odsouzen (ve znění opravného usnesení Okresního soudu ve Vyškově ze dne 7. 3. 2024, sp. zn. 1 T 60/2023), podle § 337 odst. 1 tr. zákoníku a § 43 odst. 2 tr. zákoníku k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání šesti měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do

věznice s ostrahou. Podle § 337 odst. 1, § 67 odst. 2 písm. a), § 68 odst. 1, 2, 3, 5 a § 69 odst. 1 tr. zákoníku mu byl uložen peněžitý trest v celkové výši 5.000 Kč, a podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel na tři roky. Podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku byl současně zrušen výrok o trestu z trestního příkazu Okresního soudu ve Vyškově ze dne 17. 7. 2023, sp. zn. 1 T 49/2023, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

2. Krajský soud v Brně usnesením ze dne 5. 6. 2024, sp. zn. 3 To 29/2024, odvolání obviněného podané proti uvedenému rozsudku pouze proti výroku o trestu podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné.

II.

Z dovolání obviněného

3. Proti tomuto usnesení podal obviněný prostřednictvím obhájce dne 28. 2. 2024 dovolání nejprve pouze odkazem na důvody podle § 265b odst. 1 písm. a) až m) tr. ř. Toto dovolání k výzvě soudu v dodatečné lhůtě odůvodnil s tím, že je opírá o důvod podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. *per analogiam*. Jeho naplnění spatřoval v tom, že ve věci nebylo vydáno usnesení o přiznání práva na bezplatnou obhajobu ve smyslu § 33 odst. 2 tr. ř., ač nedostatek finančních prostředků obviněného vyplýval ze shromážděných důkazů a z jeho vystupování v tomto trestním řízení bylo zřejmé, že k ochraně svých práv potřebuje, aby byl zastoupen obhájcem. Z téhož důvodu mohl a měl tuto situaci řešit odvolací soud tak, že mu měl obhájce ustanovit podle § 36 odst. 2 tr. ř.

4. Obviněný poukázal i na to, že pro nedostatek finančních důvodů tohoto zvoleného obhájce ani neinformoval o svém jiném trestním řízení. Z obsahu spisu mělo být soudům zřejmé, že tak činil s úmyslem šetřit náklady právního zastoupení, neboť nedisponuje dostatečnými prostředky k náhradě nákladů obhajoby ve dvou trestních řízeních. Rovněž z něho plyne, že je proti němu vedeno několik exekučních řízení a na jeho majetek je od 9. 1. 2019 vedeno insolvenční řízení. Z písemného i ústního projevu obviněného muselo být orgánům činným v trestním řízení zřejmé, že není schopen v plném rozsahu a efektivně uplatňovat veškerá svá práva v trestním řízení, což ve vzájemné kombinaci odůvodňovalo, aby soud postupoval podle § 33 odst. 2 tr. ř. a rozhodl o bezplatné obhajobě či za sníženou odměnu, případně podle § 36 odst. 2 tr. ř., a obhájce mu ustanovil. Pokud k tomuto postupu nedošlo, ač pro něj byly splněny zákonné podmínky, bylo zkráceno jeho právo na obhajobu, protože orgány činné v trestním řízení byly pasivní. Jestliže by tomu tak nebylo, nemuselo dojít k jeho prohlášení viny v řízení před soudem prvního stupně, v jehož důsledku byl následně limitován též v rozsahu svého odvolání. Soudy měly uvedeným způsobem postupovat, i když v posuzované věci nejde o nutnou obhajobu.

5. Závěrem dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud napadené usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 5. 6. 2024, sp. zn. 3 To 29/2024, a podle § 265k odst. 1 tr. ř. také rozsudek Okresního soudu ve Vyškově ze dne 12. 1. 2024, sp. zn. 1 T 60/2023 (ve znění opravného usnesení z č. l. 82) zrušil a věc vrátil Okresnímu soudu ve Vyškově k dalšímu řízení.

III.

Z vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství

6. Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství k tomuto dovolání uvedla, že obviněný důvod podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. uplatnil nepřipadně, neboť všeobecně argumentuje nedostatkem svého intelektuálního kapitálu, což není dostačující pro pochybnosti o jeho způsobilosti se sám hájit. V průběhu řízení orgány činné v trestním řízení žádné tělesné ani duševní vady obviněného nezaznamenaly, a proto námitku obviněného v uvedeném směru shledala bezpředmětnou.

7. V obecné rovině připomenula obecné zásady práva na obhajobu, které trestní řád realizuje v ustanoveních § 33 odst. 1, § 36, § 37 a § 38, v dovolacím řízení na ně dopadá ustanovení § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř., jehož prostřednictvím je tak poskytována možnost zjednání nápravy, jestliže došlo k porušení práva na obhajobu jako jednoho ze základních práv garantovaných v čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále „Úmluva“) a čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále „Listina“). Zdůraznila, že obviněný namítá, že i přesto, že u něho nebyly dány důvody nutné obhajoby, mu měl soud sám ustanovit obhájce z důvodu podle § 33 odst. 2 tr. ř., což s důvodem podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. koresponduje, jakož i tvrzení o porušení pravidel ohledně nároku na bezplatnou obhajobu či obhajobu za sníženou odměnu, a to i mimo podmínky nutné obhajoby (§ 33 odst. 2, 4 tr. ř.; srov. bod 16. nálezu Ústavního soudu ze dne 7. 4. 2010, sp. zn. [I. ÚS 22/10](#), či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2019 sp. zn. [8 Tdo 1100/2019](#)). Orgány činné v trestním řízení mohou zasahovat do výkonu práva na obhajobu bez nutné obhajoby pouze v případě, když jde o obviněného, který nemá dostatek prostředků k tomu, aby si mohl sám uhradit zcela nebo zčásti náklady svého právního zastoupení buď, když požádal o přiznání nároku na obhajobu bezplatnou či za sníženou odměnu, anebo když tato potřeba vyplývá z jiných skutečností.

8. V posuzované trestní věci, kde nešlo o nutnou obhajobu ve smyslu § 36 tr. ř., bylo zcela na uvážení obviněného, zda se rozhodne uplatňovat své právo na obhajobu i za pomoci obhájce, což však obviněný neučinil, neboť o přiznání nároku na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou obhajobu sám nepožádal, přestože byl o uvedené možnosti řádně poučen. Právo obviněného na obhajobu, tedy to, aby si obhájce sám zvolil, nebylo ze strany soudů po celé řízení jakkoliv omezeno. Obviněný si může zvolit obhájce bez ohledu na to, zda soud rozhodne o jeho nároku na bezplatnou obhajobu nebo obhajobu za sníženou odměnu. Takové rozhodnutí se totiž může týkat jak obhájce, který již vykonává obhajobu obviněného, tak obhájce, kterého si obviněný zvolí teprve později (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2009, sp. zn. [7 Tdo 191/2009](#)). Soudy se majetkovými poměry obviněného zabývaly (srov. bod 6. rozsudku), neboť soud prvního stupně v průběhu řízení konstatoval, že se obviněný živí různými pracemi, které dělá převážně doma (viz protokol o hlavním líčení ze dne 12. 1. 2024), a z ničeho nezjistil, že by obviněný neměl dostatek prostředků na náhradu nákladů obhajoby. Proto sám z vlastní iniciativy bez návrhu na přiznání bezplatné obhajoby nebo za sníženou odměnu nerozhodl. I přesto obviněný mohl žádost uplatnit a sám iniciativně doložit dokumenty takovou situaci osvědčující. Předmětný nárok totiž neslouží k odvrácení nepříznivé životní situace spojené s hrazením nákladů obhajoby, nýbrž k zamezení upření práva na formální obhajobu těm, kterým jejich situace nedovoluje si náklady obhajoby v plné výši nebo vůbec hradit.

9. Pokud obviněný naznačoval, že mu měl být obhájce ustanoven podle § 36 odst. 2 tr. ř., ani s tím se státní zástupkyně neztotožnila, neboť nic nenasvědčovalo, že obviněný nebyl způsobilý se náležitě hájit. Naopak z průběhu řízení plyne, že byl schopen se vyjadřovat, nebyly zjištěny projevy jeho chování vzbuzující pochybnosti o jeho schopnosti vnímat události, reprodukovat je a adekvátně reagovat na okolní vjemy, protože závěr o existenci důvodu nutné obhajoby podle § 36 odst. 2 tr. ř. se musí opírat o konkrétní zjištění takových tělesných nebo duševních vad obviněného, které s ohledem na jejich charakter a rozsah mu neumožňují se náležitě hájit.

10. Vzhledem k uvedenému státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl a své rozhodnutí učinil v neveřejném zasedání za podmínek § 265r odst. 1 písm. a), případně písm. c) tr. ř.

11. Případnou reakci obviněného, jemuž bylo toto vyjádření zasláno, Nejvyšší soud do konání neveřejného zasedání neobdržel.

IV.

Připustnost dovolání

12. Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve shledal, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou podle § 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř., v zákonné lhůtě a na místě, kde lze toto podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.).

V.

K důvodům dovolání

13. Obviněný v konečné verzi dovolání omezil jeho důvody na § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř., který dopadá na situace, kdy ve věci rozhodl vyloučený orgán; tento důvod nelze použít, jestliže tato okolnost byla tomu, kdo podává dovolání, již v původním řízení známa a nebyla jím před rozhodnutím orgánu druhého stupně namítnuta. Z konkrétní formulace námitek i celého textu podaného dovolání je zřejmé, že se dovolání po obsahové stránce netýkalo vyloučeného orgánu, ale lze v něm shledat tvrzení o porušení práva na obhajobu, na což dopadá důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř., jenž obviněný neuvedl. S ohledem na to, že i když je podání nesprávně označeno, rozhodný je obsah podání (srov. § 59 odst. 1 tr. ř.), Nejvyšší soud posuzoval dovolání obviněného nikoliv podle toho, jakým zákonným ustanovením byl předmětný důvod označen, ale podle jeho slovního vyjádření, tedy ve vztahu k namítanému porušení práva na obhajobu podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř.

14. Tento dovolací důvod lze použít, jestliže obviněný neměl v řízení obhájce, ačkoli ho podle zákona mít měl. Jeho prostřednictvím je tak poskytována možnost zjednání nápravy, jestliže došlo k porušení práva na obhajobu jako jednoho ze základních práv garantovaných v čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy (srov. rozsudek ESLP ve věci Magee proti Spojenému království ze dne 6. 6. 2000, č. [28135/95](#)) a také čl. 40 odst. 3 Listiny. Dopadá sice především na situace, kdy v příslušné trestní věci byly dány podmínky nutné obhajoby ve smyslu § 36 tr. ř., tzn. obviněný musel být v řízení zastoupen obhájcem, ať již zvoleným (§ 37 tr. ř.) nebo ustanoveným (§ 38 tr. ř.), a přitom žádného obhájce neměl, ale může se aplikovat i v případě, kdy obviněný sice obhájce, ať již zvoleného nebo ustanoveného má, ale ze strany orgánů činných v trestním řízení nejsou plněny jejich zákonné povinnosti, jež mají obhájci umožnit, aby svá zákonná oprávnění mohl vůbec vykonávat (např. neúčast obhájce u soudního úkonu; srov. přiměřeně rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2002, sp. zn. [11 Tdo 636/2002](#), dále též rozhodnutí č. [48/2003](#) Sb. rozh. tr., náleží Ústavního soudu ze dne 25. 9. 1996, sp. zn. [III. ÚS 83/96](#), či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 7. 2002, sp. zn. [6 Tdo 142/2002](#), publikovaný v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, roč. 2002, svazek 17, č. T 413, věta 2.).

15. Jak bylo naznačeno výše, citovaný dovolací důvod se však může vázat i na nerespektování práva obhajoby obviněného v případech, kdy se o nutnou obhajobu ve smyslu § 36 tr. ř. nejedná, ale obviněný obhájce má a měl mít, např. jestliže v této souvislosti byla postupem soudu obhájci znemožněna účast na jednání, v němž bylo učiněno i rozhodnutí ve věci samé (např. obhájce nebyl ani vyzooměn o konání veřejného zasedání odvolacího soudu a nebyl mu přítomen), pak je naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. (srov. rozhodnutí č. [53/2010](#) Sb. rozh. tr.).

16. V této trestní věci jde o zvláštní situaci potud, že obviněný tvrdí, že bylo porušeno jeho právo na obhajobu, ač podle obsahu spisu a stavu řízení o nutnou obhajobu ve smyslu § 36 tr. ř. nešlo. Obviněný je svéprávný a po celé trestní řízení byl na svobodě [srov. § 36 odst. 1 písm. a) až c) tr. ř.], nevznikly pochybnosti o jeho tělesné a duševní způsobilosti (viz § 36 odst. 2 tr. ř.) a na přečin podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, pro nějž se trestní řízení vede, nedopadají podmínky § 36 odst. 3 tr. ř. V takovém případě záleželo jen na vůli obviněného, zda využije práva si obhájce zvolit, což pro odvolací řízení nakonec učinil, a obhájce na základě plné moci, jehož si zvolil, byl veřejnému zasedání přítomen a uplatňoval řádně práva obviněného. Podstatou dovolání obviněného je výhrada vůči postupu soudů, že samy s ohledem na obsah spisového materiálu neusoudily, že obviněný nemá dostatek prostředků a nepostupovaly podle § 33 odst. 2 nebo 36 odst. 2 tr. ř. Takto vzniklá situace však s ohledem na obsah zjištěných skutečností nevede k závěru, že právo na obhajobu bylo porušeno, protože takové porušení nemůže založit neexistující rozhodnutí soudu o nároku

obviněného na bezplatnou obhajobu nebo na obhajobu za sníženou odměnu v situaci, kdy o takový postup sám nepožádal, resp. nedoložil, neosvědčil, že nemá dostatek prostředků, a ze shromážděných důkazů taková skutečnost neplyne, protože soud podle výsledků dokazování nedospěl k závěru, že by z nich vyplývalo, že obviněný nemá dostatek prostředků na náhradu nákladů obhajoby.

17. Nejvyšší soud zdůrazňuje, že v daném případě nebyly s ohledem na stav řízení a osobu obviněného podmínky pro závěr o tom, že by u obviněného byly dány důvody pro nutnou obhajobu z důvodu podle § 36 odst. 2 tr. ř., na který obviněný poukazoval, protože na straně obviněného již v průběhu řízení nevystaly pochybnosti o jeho způsobilosti se náležitě hájit. Takové skutečnosti by zásadně měly vyplývat z tělesných nebo duševních vad obviněného (např. trpí některou duševní nemocí, je hluchoněmý, němý či slepý, trpí vadou řeči nebo že by byl jinak těžce nemocný, vysokého věku či negramotný apod., srov. rozhodnutí č. [27/1977](#), č. [65/1978](#) či č. [28/2012](#) Sb. rozh. tr.). Význam pro toto posouzení má i právní nebo skutková složitost věci, o níž zde též nejde.

18. S ohledem na obsah zjištění plynoucích ze spisového materiálu Nejvyšší soud žádné z těchto hledisek v posuzované věci nezjistil. Pro úplnost je vhodné konstatovat, že poté, co obviněnému bylo sděleno podezření podle § 179b odst. 3 tr. ř. ze spáchání přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, byl při výslechu v procesním postavení podezřelého poučen (mimo jiné) též o možnosti podle § 33 odst. 2 tr. ř. využít práva na bezplatnou obhajobu či obhajobu za sníženou odměnu, osvědčil-li že nemá dostatek finančních prostředků, aby si náklady obhajoby hradil sám. Byl poučen ve smyslu § 33 odst. 3 tr. ř. i o tom, kdo a v které fázi trestního řízení je oprávněn návrh na rozhodnutí podle § 33 odst. 2 tr. ř. podat. Nejpozději od tohoto okamžiku tedy obviněný znal svá práva a povinnosti, jež mu v trestním řízení co do jeho obhajoby náležejí (podle prohlášení na č. 1. 6 spisu poučení v plném rozsahu rozuměl). Po podání návrhu na potrestání Okresnímu soudu ve Vyškově pro přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku bylo hlavní líčení konáno dne 12. 1. 2024 za přítomnosti mimo jiné i obviněného, který obhájcem zastoupen nebyl. Nikterak nenaznačoval, že by požadoval obhajobu bezplatnou, ani neuváděl nic o tom, že by nebyl schopen se sám řádně hájit. Uvedl, že se cítí být vinným podle návrhu na potrestání. S ohledem na toto úplné doznání na dotaz soudce, zda chce učinit prohlášení viny podle § 206a odst. 1 tr. ř., o čemž byl dříve poučen, obviněný uvedl „činím prohlášení o vině“. Nato, když mu soud podal další poučení podle § 206c odst. 1, 6, 7 tr. ř. a § 314q odst. 3 tr. ř., sdělil, že mu je známo, o jaký postup se jedná a bere na vědomí důsledky prohlášení viny, o nichž byl poučen. Obviněný poté uvedl, že nemá žádný majetek, neboť o něj nedávno přišli, nemají nikoho, o koho by se opřeli. Popsal, jak pomáhá spolužačce, které dal posledních 1 500 Kč, aby mohla koupit dětem dárky. Popsal důvody, proč bez oprávnění k řízení motorových vozidel došlo, což dokládal právě potřebami spolužačky, již pomáhal. Uvedl, že má dva syny, 22 a 16 roků, a že se živí různými pracemi převážně doma, vyrábí věci ze dřeva, na úřadu práce evidovaný není. Jeho manželka pracuje jako dělnice, vydělává, 27 000 Kč a starší syn je rovněž výdělečně činný, na stravu jim přispívá 2 000 Kč měsíčně. Rovněž dodal, že je v insolventi, výši dluhů nezná. Na konci hlavního líčení po provedení dalších důkazů a závěrečných úkonů byl vyhlášen odsuzující rozsudek, jímž byl obviněný uznán vinným, jak je uvedeno shora v bodě 1. tohoto usnesení. Obviněný tento rozsudek soudu prvního stupně napadl odvoláním, které sám sepsal dne 8. 2. 2024 a podal dne 9. 2. 2024. Na č. 1. 85 spisu je založeno „Oznámení o převzetí obhajoby“ ze dne 25. 3. 2024, a to na základě plné moci udělené dne 25. 3. 2024 obviněným P. O. obhájci Mgr. Janu Luběnovi. Součástí tohoto oznámení je i sdělení, že obviněný hodlá prostřednictvím tohoto obhájce doplnit své odvolání ve lhůtě do 15. 4. 2024, o jejíž poskytnutí soud zároveň požádal. Soud jeho žádosti vyhověl, lhůtu mu prodloužil, avšak pro nečinnost obhajoby učinil ve vztahu k obhájci dne 23. 4. 2024 výzvu k odstranění vad odvolání a k jeho doplnění ve lhůtě 5 dnů od doručení předmětné výzvy. Na jejím základě obviněný prostřednictvím obhájce Mgr. Jana Luběny v této náhradní lhůtě odvolání dne 29. 4. 2024 doplnil. Veřejné zasedání u odvolacího soudu bylo k pokynu předsedkyně

senátu ze dne 16. 5. 2024 nařízeno na 29. 5. 2024, o čemž byli obviněný i jeho obhájce dne 16. 5. 2024, resp. 17. 5. 2024 vyrozuměni. Z důvodu stávky bylo konání veřejného zasedání odročeno na 5. 6. 2024, o čemž byli opět jak obviněný, tak jeho obhájce, řádně a včas vyrozuměni. Oba se následně veřejného zasedání, při němž bylo vyhlášeno i dovoláním napadené usnesení, osobně zúčastnili.

19. Z uvedeného je zřejmé, že nic nesvědčilo o tom, že by se obviněný nemohl sám řádně hájit a že by u něj byly dány takové skutečnosti, které by zakládaly pochybnosti opodstatňující důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 2 tr. ř., tzn. že bez obhájce by obviněný nebyl schopen vzhledem k tělesným či duševním vadám se náležitě hájit, protože v rámci celého průběhu trestního řízení, zejména hlavního líčení, přesvědčivě a s plným vědomím i znalostí poukazoval na konkrétní úkony či prohlášení, jež činil, a to včetně prohlášení viny ve smyslu § 206c tr. ř.

20. Z těchto důvodů, jestliže nebyl shledán důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 2 tr. ř., Nejvyšší soud porušení práva na obhajobu v tomto směru neshledal.

21. K námitkám obviněného o bezplatné obhajobě lze uvést, že podle § 33 odst. 2 tr. ř. osvědčí-li obviněný, že nemá dostatek prostředků, aby si hradil náklady obhajoby, rozhodne předseda senátu a v přípravném řízení soudce, že má nárok na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu. Předmětné ustanovení upravuje situaci, kdy obviněný nemá dostatek finančních prostředků na úhradu nákladů obhajoby. Je zde posíleno právo nemajetného obviněného, jemuž je umožněna obhajoba bezplatná nebo za sníženou odměnu. K tomuto právu je potřeba zdůraznit, že se týká obhajoby jakékoliv, tedy jak nutné obhajoby ve smyslu § 36 odst. 1, 2 tr. ř., tak i když o nutnou obhajobu nejde, což vyplývá z článku 40 odst. 3 Listiny, podle něhož má obviněný právo na poskytnutí času a možnosti k přípravě obhajoby a aby se mohl hájit sám nebo prostřednictvím obhájce. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod podmiňuje přiznání nároku na bezplatnou obhajobu jednak tím, že dotčené osoby postrádají dostatek prostředků k úhradě právní pomoci, a dále tím, že zájmy spravedlnosti vyžadují, aby taková pomoc byla poskytnuta [srov. rozsudky ESLP ze dne 25. 4. 1983 ve věci Pakelli v. Spolková republika Německo, stížnost č. [8398/78](#), a ze dne 14. 1. 2010 ve věci Tsonev v. Bulharsko (č. 2), stížnost č. [2376/03](#), odst. 38].

22. Je tedy patrné, že tento nárok na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu se týká práva obviněného na obhajobu v obecném smyslu a nerozlišuje proto, zda jde o obhajobu nutnou anebo o případy, kdy je ponecháno na vůli obviněného, zda chce být zastoupen obhájcem. Ve smyslu těchto zásad se dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. může vztahovat i na situace mimo podmínky nutné obhajoby (§ 36, § 36a tr. ř.), pokud by došlo k podstatnému porušení pravidel týkajících se nároku obviněného na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu podle § 33 odst. 2, 4 tr. ř., a v důsledku toho obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít měl. Obviněným uplatněné výhrady by tak při splnění všech zákonných podmínek na označený dovolací důvod mohly dopadat, neboť součástí ústavně zaručeného práva na obhajobu (čl. 37 odst. 2, článek 40 odst. 3 Listiny) je i právo na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu (srov. rozhodnutí č. [27/2020](#) Sb. rozh. tr.).

23. Podle dikce § 33 odst. 2 tr. ř. je zjevné, že rozhodnutí soudu o nároku na bezplatnou obhajobu nebo na obhajobu za sníženou odměnu je obligatorní, pokud obviněný osvědčil, že nemá dostatek prostředků, aby hradil náklady obhajoby, což je případ, který se této věci netýká, protože obviněný sám žádné doklady o tom, že je nemajetný, za tímto účelem soudu nepředkládal (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 412). Žádost směřující k orgánům činným v trestním řízení o rozhodnutí o jeho nároku na bezplatnou obhajobu či obhajobu za sníženou odměnu, kterýžto požadavek byl však povinen současně doložit a osvědčit (viz § 33 odst. 2, 3, 4 tr. ř.), obviněný neučinil. O fakultativní rozhodnutí soudu v daných souvislostech jde tehdy, když i bez návrhu obviněného plyne ze shromážděných důkazů, že nemá dostatek prostředků na náhradu nákladů obhajoby a je to třeba k ochraně jeho práv. Pak může o jeho nároku rozhodnout předseda

senátu nebo v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce rozhodnout i bez návrhu obviněného, avšak podstatné je splnění hlediska nutnosti ochrany práv obviněného, tzn. že komě nemajetnosti obviněného, která v takovém případě sama o sobě nestačí, je nutné posuzovat, jak dalece je obviněný, pokud nejde o nutnou obhajobu, bez právního zastoupení, na které finančně nedosáhne, ohrožen na svých právech, jestliže obhájcem zastoupen není či nebude. V tom případě je rozhodná povaha trestní věci, její složitost, sofistikovanosť, konkrétní problémy v řízení apod. Taková situace, kdy může dojít k ohrožení práv obviněného, může být spojena v případě, kdy nejde o nutnou obhajobu s ohledem na důvod podle § 36 odst. 2 tr. ř., s tím, že obviněný trpí nějakou nemocí nebo vadou, která vyžaduje pomoc obhájce pro zajištění náležité ochrany práv obviněného (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 413). V té souvislosti je třeba zmínit, že orgány činné v trestním řízení mohou zasahovat do výkonu práva na obhajobu, pokud u obviněného nejsou dány důvody nutné obhajoby, jen v případě, když jde o obviněného, který nemá dostatek prostředků k tomu, aby si mohl sám uhradit zcela nebo zčásti náklady na obhajobu (srov. rozhodnutí č. [27/2020](#) Sb. rozh. tr.), avšak předpokladem jejich zásahu je, že obviněný požádá o přiznání nároku na obhajobu bezplatnou či za sníženou odměnu, popř. tato potřeba vyplývá z jiných skutečností, jako je například určitá fyzická indispozice obviněného, zřejmý nedostatek financí, apod. (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 8. 2013, sp. zn. [III. ÚS 1900/12](#)).

24. V posuzované věci nebyly zjištěny okolnosti, které by mohly vést ve smyslu § 33 odst. 2 tr. ř. k závěru, že obviněný nemá dostatek prostředků, aby si sám hradil obhájce, protože, jak sám uvedl, jeho finanční situace sice nebyla zcela dobrá, protože byl v insolvenci a neměl velké příjmy, avšak ještě toto zjištění samo o sobě nemusí být důvodem pro závěr, že obviněný neměl dostatek prostředků na náhradu nákladů obhajoby zejména s ohledem na skutečnosti, které obviněný uváděl, a mimo jiné i se zřetelem na menší náročnost a složitost celé této trestní věci.

25. Nejvyšší soud po posouzení všech rozhodných skutečností k namítaným nedostatkům shledal, že v posuzované věci právo na obhajobu obviněného nebylo v žádném směru porušeno, protože u něj nenastal důvod pro rozhodnutí o bezplatné obhajobě bez jeho návrhu v rámci fakultativního postupu soudu ve smyslu § 33 odst. 2 tr. ř. Žádný v něm zvažovaný specifický stav u obviněného orgány činnými v trestním řízení shledán a konstatován nebyl, ani on sám jej v rámci své obhajoby před podáním dovolání nikdy nezmínil (srov. přiměřené usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 8. 2024, sp. zn. [II. ÚS 2083/24](#), aj.), neboť ačkoli byl nezaměstnaný, nešlo na jeho straně o objektivní nemožnost zajistit si vyšší či vůbec jaký výdělek (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 7. 2024, sp. zn. [I. ÚS 1356/24](#)), obviněný však jistou výdělečnou činnost, jak uvedl, byť v malém rozsahu, vykonával. Zásadně nelze za okolnost odůvodňující automatické přiznání nároku na bezplatnou obhajobu (či za sníženou odměnu) považovat pouze zjištění, že je proti obviněnému vedeno exekuční či insolvenční řízení, neboť „ani existence probíhající exekuce, insolvence či vyživovací povinnosti nesvědčí pro nutnost přiznání předmětného nároku automaticky“, ale vždy záleží na konkrétních okolnostech případu (srov. přiměřeně nález Ústavního soudu ze dne 1. 2. 2022, sp. zn. [III. ÚS 3501/20](#), či usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 12. 2024, sp. zn. [I. ÚS 2865/24](#)).

26. Pro fakultativní rozhodnutí soudu o nároku na bezplatnou obhajobu nebo obhajobu za sníženou odměnu i bez návrhu obviněného podle § 33 odst. 2 věta druhá tr. ř. jsou rozhodující jednak výsledky vyplývající ze shromážděných důkazů svědčících o tom, že obviněný nemá dostatek prostředků na to, aby si náklady obhajoby hradil sám, a jednak nutnost obhajoby k ochraně jeho práv. Jde o postup soudu, pro který svědčí zjištění vyplývající z výsledků provedení dokazování, která soud hodnotí s ohledem na zjištěné majetkové poměry, z nichž musí vyplývat, že obviněný je nemajetný a nemá z žádných zdrojů možnost obhajobu hradit, přičemž přihlíží i k povaze složitosti a závažnosti věci. Na jejím základě též usuzuje na nutnost obhajoby k ochraně práv obviněného.

27. V posuzované věci však žádné z těchto podmínek splněny nejsou. Obviněný byl v přípravném řízení ve smyslu § 33 odst. 2 tr. ř. řádně poučen o možnosti bezplatné obhajoby nebo obhajoby za

sníženou odměnu, čehož však sám nevyužil a nepožádal o přiznání nároku na obhajobu bezplatnou či za sníženou odměnu, a ani v tomto směru po celou dobu neučinil prokazatelně žádné kroky vůči orgánům činným v trestním řízení. Současně v průběhu trestního řízení orgány činné v trestním řízení neměly shromážděny potřebné informace o finanční situaci obviněného, avšak z nich nevzešla pochybnost o výrazné insolventnosti obviněného, resp. o tom, že by nedisponoval dostatkem prostředků k hrazení nákladů obhajoby zvolenému obhájci, obzvláště, když část svých finančních příjmů věnoval na podporu své kamarádky, jeho manželka disponovala větším příjmem a na společnou domácnost přispíval i dospělý společně s ním žijící syn. Obviněný si přivydělával, o žádnou finanční pomoc nikde nežádal. Rovněž je třeba zmínit, že pokud bez dalšího spoléhal na iniciativu soudu, který měl podle jeho názoru ze všech naznačených indicií dovodit, že je třeba mu tento nárok přiznat *ex officio* ve smyslu § 33 odst. 2 věta druhá tr. ř., jde s ohledem na všechny soudy zjištěné okolnosti o požadavek neopodstatněný (srov. přiměřeně bod 39. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2021, sp. zn. [4 Tdo 367/2021](#), či usnesení ze dne 25. 9. 2019, sp. zn. [8 Tdo 1100/2019](#), aj.). Navíc ze způsobu, jakým obviněný v průběhu řízení svá práva uplatňoval a jak na procesní úkony vyplývající z probíhajícího řízení reagoval, neplyne, že bez obhájce nebyla zajištěna ochrana jeho práv. Pro naplnění této podmínky fakultativního rozhodnutí je potřeba konkrétního zjištění svědčícího o neschopnosti obviněného před soudem samostatně účinně vystupovat, případně se v rámci řízení efektivně rozhodovat.

28. Nejvyšší soud navíc doplňuje, že obhajoba v materiálním smyslu nebyla obviněnému nijak upřena, protože svá práva v tomto směru volbou obhájce a nadále jeho prostřednictvím v odvolacím řízení a řízení na ně navazujícím plně využil, což svědčí o tom, že mohl na vlastní požadavek obhajoby účinně reagovat.

29. Nejvyšší soud ze všech rozvedených důvodů dovolání obviněného shledal zjevně neopodstatněným a jako takové je odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. Za podmínek § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. toto své rozhodnutí učinil v neveřejném zasedání.